

Slovenski zapori

te osebe lahko še bolj izraziti. Ne na zadnje prezasedenost vpliva tudi ni počutje zaposlenih,« odgovarjajo ni upravi za izvrševanje kazenskih sankcij, ki jo vodi direktor Bojan Majcen

Novi zapor in konec Povšetove

Država si obeta, da bo prostor sko težavo rešil novi moški zapor v Dobrunjah na obrobju Ljubljane. Prva zemeljska dela so na terenu ži stekla. Brez aneksov, kar je v današnji draginji težko pričakovati, naj bi nov zapor državo stal 73 milijonov evrov, končan naj bi bil do leta 2025, sprejel pa bo 388 zapornikov. Na upravi za izvrševanje kazenskih sankcij verjamejo, da bodo z novim zaporom pridobili za družbo, zaprte osebe in zaposlene sodoben, varen, human, vključujoč in resocializacijsko usmerjen zapor, ki bo rešil tudi dal časa trajajoče prostorsko pomanjkanje v večini slovenskih zaporov.

Z njim bodo zastarele postale tudi vse psmi, ki so vabile na Povšetovo ali jo tako ali drugače opevale, saj se z novim zaporom v Dobrunjah končuje šestdesetletna zgodovina zaporov na Povšetovi. Stavbo, ki je pre majhna, dotrajana in z vidika varnosti ter funkcionalnosti neprimerna za sodobne zaporske metode dela, bodo namreč predvidoma leta 2025 zaprli. Pristojni so letos objavljali tudi začetek prenove in dograditve ženskega zaporu na Igu, ki domuje v več kot 500 let stari stavbi nekdanjega gradu. Ta sicer ni prezaseden, nima pa ustreznih prostorov, v katerih bi lahko obsojenke bivale skupaj s svojimi otroki, nima primernih prostorov za mladoletnice niti za obsojenke, ki zaradi zdravstvenih razlogov potrebujejo posebno nego. Kljub temu je lani ena od obsojenk v zaporu bivala skupaj s svojim otrokom. Na pravosodnem ministrstvu so lani že objavili javni razpis za izbor izvajalca del, a je edini konzorcij gradbenikov, ki se je na razpis prijavil, zahteval previsoko plačilo. Novega razpisa pravosodno ministrstvo do včeraj še ni objavilo.

Ni kot v filmu

Na naslednji strani časopisa objavljamo pogovor s sindikalnim predstavnikom pravosodnih policistov, ki opozarja na kadrovsko problematiko v zaporih, na prenikajočo plačilo za njihovo delo, preveč opravljenih nadur in premalo izobraževanja za pravosodne policiste, ki varujejo tudi najhujše prestopnike. Na upravi za izvrševanje kazenskih sankcij menijo, da tre-

lahko sprejmejo. V največjem zaporu na Dobu je sedelo 49 zapornikov (pre)več, na Povšetovi 26.

Prezasedenost spodbuja konflikte

Na Upravi Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij priklamavajo, da je prezasedenost poleg kadrovske podhranjenosti največja težava slovenskega zaporniškega sistema. »Skupna zasedenost zaporov presega razpoložljive zmogljivosti, čeprav je v Sloveniji stopnja zaprtih na 100.000 prebivalcev nizka in v tem pogledu primerljiva s skandinavskimi državami. Kljub temu predvsem v moških zaporih kronično primanjkuje prostora,« pojasnjujejo in potrjujejo, da prezasedenost vodi v konflikte. »Prezasedenost slabša vzdušje med zaprtimi osebami in povečuje možnost konfliktov med njimi, še posebej v skupinskih prostorih, kjer je nastanjenih več zaprtih oseb. V slovenskih zaporih je prevladujoč skupinski način prestajanja kazni, saj so samske sobe redkost, zato je vpliv prezasedenosti na zapr-

Gneča za rešetkami

Lani je v slovenskih zaporih sedelo 3277 ljudi – Večina zaporov je zastarelih in prezasedenih – Na obrobju Ljubljane gradijo nov moški zapor

Nataša Bucik Ozebek

Nekdanji direktor slovenskih zaporov Jože Podržaj je nekoč dejal, da slovenski zapori niso niti srednjeveške mučilnice niti hoteli. Kakšni so in kakšen je utrip življenja v njih, je lani okusilo 3277 zapornikov; dve tretjini sta jih v zaporu prestajali dosojeno kazni, tretjina jih je na sojenje še čakala v priporu. Za rešetke so jih pripeljali najrazličnejše okoliščine in navzkrižja z zakonom. Največ jih je sedelo zaradi tatvin, ropov, goljufij in podobnih premoženjskih kaznivih dejanj, sledili so zaporniki, ki so čez rob dopustnega stopili na področje javnega reda in miru. V zadnjih petih letih je med njimi nadpovprečno veliko tujcev, ki so jih ujeli, medtem ko so v »boljši« svet nelegalno vozili migrante ali sami poskusili nezakonito prestopiti državno mejo. Tretja večja skupina zapornikov so bili preprodažalci prepovedanih drog, v četrto pa so že sodili zaporniki, ki so segli po življenju in telesu drugih. Gre za obsojenke, ki so sedeli zaradi poskusov ali izvršenih umorov in ubojev, ki so povzročili smrt iz malomarnosti ali drugim povzročili telesne poškodbe.

pobegnili. Najstarejša lanska zapornica je štela 80 let, najstarejši zapornik še nekoliko več: 83 let. Lani nas je zaporniški sistem stal 57 milijonov evrov, povprečni oskrbni dan enega zapornika pa 104 evre. Večina od 13 slovenskih zaporov domuje v starih zgradbah, ki so bile zgrajene za druge namene in ne ustrezajo sodobnim zahtevam izvrševanja pripora in zaporu. V preteklih desetletjih se je malo vlagalo v izboljšanje prostorskih razmer, zaradi česar je država v zadnjih des-

atih letih plačala visok davek, ko je morala zapornikom skupaj izplačati 365.000 evrov odškodnin. Slabe prostorske razmere spremlja še prenapolnjenost, ki je ena večjih težav slovenskega zaporniškega sistema. Zadnji dve leti sta sicer v zaporih minili z manj gneče, saj so zaradi epidemioloških ukrepov zapornikom dovoljevali pogojne odpuste, manj je bilo kriminalitete. A že letos se zapori vnovič polnijo prek svojih zmogljivosti. Minuli ponedeljek je bilo v naših zaporih zaprtih 1386 ljudi, 84 več, kot jih

Slovenski zapori v letu 2021

Najstarejši zaporniki stari čez 80

Skoraj tri četrtine slovenskih zapornikov in pripornikov je lani kazni prestajalo na zaprtih oddelkih, slaba četrtina jih je sedela na polodprtih in odprtih oddelkih, le peščica oziroma 56 zapornikov pa si je prislužila privilegij, da so na prestajanje kazni lahko prihajali ob koncih tedna. Ženske so v zaporih manjšina, lani so bile zaprte 203, dve sta med prestajanjem kazni

ZAKAJ SO LJUDEJE OBDOJENI NA ZAPOR?

770
Tatvina, rop, goljufija, izsiljevanje, oderutvo, požig, poškodovanje tuje stvari

352
Nedovoljeno prehajanje meje, hudodelsko združevanje, nasilništvo, spodbujanje sovražstva in nasilja, maščevanje ali napad na uradno osebo, nedovoljena proizvodnja in promet z orožjem

193
Promet s prepovedanimi drogami, omogočanje uživanja prepovedanih drog

191
Uboj, umor, povzročitev smrti iz malomarnosti, telesna poškodba, opustitev pomoči

85
Posilstvo, spolno nasilje, spolni napad na mladoletno ali slabotno osebo, zloraba prostitucije

70
Poslovna goljufija, oškodovanje upnikov, presepitve kupcev, ponarejanje poslovnih listin, izdaja poslovnih skrivnosti, zloraba položaja, ponarejanje denarja, pranje denarja, davčna utaja

57
Nasilje v družini, zanemarjanje otrok, odvzem mladoletne osebe, neplačevanje preživnine, ...

15
Protipraven odvzem prostosti, ugrabitev, zalezovanje, grožnje, mučenje, neupravičeno prisluškovanje in snemanje, zloraba osebnih podatkov

9
Trgovina z ljudmi, terorizem, spravljanje ljudi v suženjsko razmerje, ...

113
Ostalo

nutno primanjkuje 100 pravosodnih policistov, največji razlog, da se mladi ne odločajo za ta poklic, pa je po njihovem mnenju nizko začetno plačilo za delo pravosodnih policistov kandidatov. Ti se zaposlijo za določen čas in so do zaključka usposabljanja uvrščeni v 18. plačni razred, kar pomeni, da jim mora država celo doplačati do minimalne plače. Po morebitni uveljavitvi novele zakona, ki je v obravnavi, bi bilo ponovno omogočeno uvrščanje na novo zaposlenih pravosodnih policistov v 24. plačni razred. »Ocenjujemo, da bo z boljšim izhodiščnim plačilom zagotovljena materialna osnova, ki bo pripomogla k nagovoru novih kadrov,« upajo na upravi.

Del krivde, da se kandidati ne prijavljajo na razpise, vidijo tudi v predhodkih, ki se glede poklica pravosodnih policistov pojavljajo v javnosti. »Osnovani so na podlagi predstav

Lani je en obsojenec med prestajanjem kazni študiral glasbo v Gradcu, drugi je bil vpisan na magistrski študijski program na ljubljanski teološki fakulteti, eden je opravil maturo na ljubljanski gimnaziji, eden je pisal doktorat. Tudi poročna in družinska slava zaradi zapora niso bila povsem odpovedana.

iz filmov, ki s slovenskimi razmerami pogosto nimajo veliko skupnega. Razmere v naših zaporih so v primerjavi z ameriškimi povsem drugačne,« so nam sporočili. Priložnost za izboljšanje kadrovskih razmer vidijo tudi v enem od evropskih projektov, v okviru katerega bi pravosodnim policistom omogočili poseben študij. Pripravljajo namreč strokovne podlage za ustanovitev akademije za izobraževanje in usposabljanje zaposlenih v zaporskem sistemu ter strokovne podlage za akreditacijo višješolskega programa za pravosodnega policista.

Ni vse črno

A življenje kljub vsem težavam tudi v zaporih teče dalje in ni vedno samo črno. Za marsikoga je izkušnja zapora stresnitev in priložnost za nov začetek. Nekateri razmislijo o preteklosti, drugi končajo šolo, tretji se celo poročijo. Med zaporniki so glasbeniki, bodoči doktorandi in maturantje. Lani je en obsojenec med prestajanjem kazni študiral instrumentalno pedagogiko na Univerzi za glasbo in upodabljajočo umetnost v avstrijskem Gradcu, drugi je bil vpisan na magistrski študijski program na ljubljanski teološki fakulteti, eden je opravil maturo na ljubljanski gimnaziji, eden je pisal doktorat. Tudi poročna in družinska slava zaradi zapora niso bila povsem odpovedana. Trinaestim zapornikom so lani omogočili izhod zaradi poroke, eden je na poročni dan odšel celo v spremstvu pravosodnega policista, eden pa se je prav tako v spremstvu policista razveselil rojstva otroka. ■

Tema tedna Pogovor

Frančišek Verk,

predsednik Sindikata državnih organov Slovenije

Paznik v zaporu z mizerno plačo

V slovenskih zaporih je lani delalo 566 pravosodnih policistov, potrebovali bi jih vsaj še 170

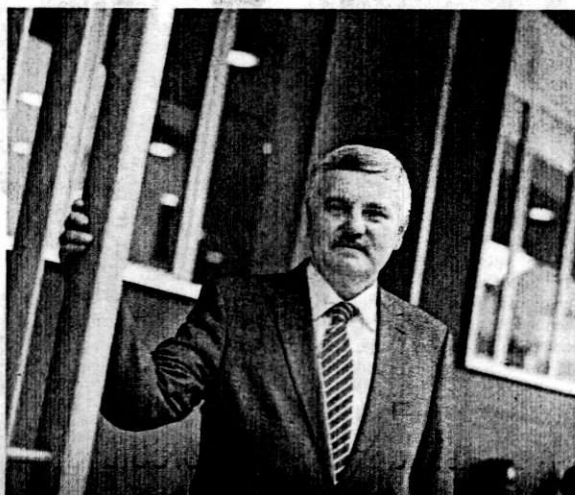
Nataša Bucik Ozebek

Predsednik Sindikata državnih organov Slovenije razmere v slovenskih zaporih in zaporsko problematiko spremlja že 20 let. Ugotavlja, da gre za nikoli rešen problem, rešila ga ni nobena vladna garnitura, noben predsednik države, noben varuh človekovih pravic, nihče. Zaporniki in osebe v zaporih ostajajo na robu družbe. »Z generalnimi direktorji uprave za izvrševanje kazenskih sankcij je tako: ali so tiho in so tam do upokojitve ali pa poskušajo kaj urediti in hitro letijo,« ugotavlja naš sogovornik Frančišek Verk. Skrbi ga, ker v vseh teh desetletjih na področju razvoja penologije nismo napredovali in se tako še vedno pogovarjamo o zastarelih in prezasedenih zaporih, neustreznih razmerah za zapornike in neurejenem delovnem okolju za pravosodne policiste. In o njihovem drastičnem pomanjkanju.

V slovenskih zaporih je lani delalo 566 pravosodnih policistov, nek daj smo jim rekli pazniki. V zadnjih dveh letih je ministrstvo za pravosodje objavilo 236 razpisov, v katerih so dobili vsega 54 novih pravosodnih policistov. Trenutno bi jih v vsej Sloveniji potrebovali vsaj še 170. Najbolj kritično je v koprskem zaporu, kjer se sposobni fantje raje odločajo za delo čez mejo v Italiji in v Luki Koper, kot da bi za še ne minimalno plačo opravljali enega najbolj stresnih poklicev tega sveta. V zaporu imajo samo pol toliko paznikov, kolikor bi jih morali imeti. Zaradi pomanjkanja pravosodnih policistov se podaljšujejo sojenja, ker zapornikov nima kdo odpeljati na sodišča. Lani se je takšna situacija primerila 439-krat, pazniki pa so skupaj opravili za 63.666 ur nadurnega dela. Verk je jasen, da bi morale biti nadure izjema in ne pravilo.

Za minimalno plačo ne bo kadra

»Ko nova izmena pravosodnih policistov nekega jutra preprosto ne bo prišla v službo, bo zelo nerodno,« pravi Verk in poudarja, da gre podhranjene kadrovske razmere v zaporih pripisati predvsem neustreznemu plačilu. »Nihče v tem trenutku nima toliko poguma, da bi javno povedal, da kandidatov za pravosodne policiste, ki jih obležijo v uniformo in vržejo naravnost med zapornike, enostavno ni, kajti ni skoraj nikogar, ki bi to nevarno, strokovno zahtevno in zdravju škodljivo delo opravljal za 750 evrov oziroma za minimalno plačo,« je jasen. Danes paznik začetnik začne s 750 evri plače, po devetih mesecih mu pripada močnejše sto evrov več.

Frančišek Verk opozarja na kadrovsko problematiko v slovenskih zaporih. / Foto: Luka Gjuha

Sogovornik opozarja, da se nič kaj boljše ne godi pedagoškim in vzgojnim delavcem, inštruktorjem za delo, zdravstvenim delavcem in vsem drugim, ki svoje delo opravljajo neposredno z zaporniki. Njihovo delo ni nič boljše plačano, kot če bi delali v kakšni varni pisarni katerega od ministrstev, saj dobi uradnik v nazivu svetovalca na ministrstvu enako plačo kot njegov kolega uradnik (pedagog), ki se ukvarja z zaporniki v zaporu. In nič boljše kot učitelj v osnovnošolski učilnici, vzgojitelj v vrtcu ali psiholog v zdravstvenem domu. In celo direktor največjega slovenskega zapora na Dobu s tristo zaposlenimi, ki skrbijo za več kot 600 obsojencev, lahko le sanja o plači višjega sekretarja v državni upravi, pripoveduje pravnik, ki že desetletja zastopa pravosodne policiste.

Se v zaporih lahko zgodi stavka?

»Formalno lahko, praktično ne,« razkrije Verk. »Zakonodajna določa, da morajo delavci uprave za izvrševanje kazenskih sankcij med stavko opravljati vsa dela in naloge, ki zagotavljajo varnost in nemoteno delovanje uprave, pravosodni policisti pa morajo spremljati in varovati priprte osebe po odredbi sodišča. Glede na povedano in glede na kadrovsko problematiko stavka torej ni mogoča,« pojasnjuje. Zato, je prepričan, pravosodni policisti tudi nimajo stavkovne moči in ne morejo doseči ugodnosti, ki jih na ulici in v ločenih pogajanjih lahko dosežejo policisti, učitelji, zdravniki, vzgojitelji...

»Osebe je izgorelo, po 30 letih dela ob vseh urah in nočnih izmenah je

Največje kadrovske težave imajo v koprskem zaporu, kjer se sposobni fantje raje odločajo za delo čez mejo v Italiji in v Luki Koper, kot da bi za minimalno plačo opravljali enega najbolj stresnih poklicev tega sveta.

njihov bioritem sesut. Številni pravosodni policisti imajo zato omejitve, ne smejo več nositi orožja, voziti specialnih vozil za prevoz zapornikov, delati ponoči in v izmenah. Prihaja val upokojitve, tega posla pa se ne da naučiti čez noč. Paznik oziroma pravosodni policist potrebuje vsaj pet let delovnih izkušenj, da je pri svojem delu suveren. V Kopru je delo paznikov še toliko bolj zahtevno, ker je tam priprtih najmanj 80 odstotkov tujcev, ki ne znajo niti angleško,« Verk niza kadrovske probleme.

Rešitev? Po Verkovem mnenju so to na eni strani boljše plače, na drugi možnosti izobraževanja za pridobitev poklica pravosodni policist ter kasnejšega izobraževanja in usposabljanja. Zdaj se namreč dogaja, da za urjenje borilnih veščin ali drugih potrebnih znanj ob vseh nadurah zmanjka časa. ■

Pri besedi

Tjaša Lampret

Populisti

Skraini desni populisti, ki ji ži želja po razgradnji obstoječih demokratičnih ustanov in vredni Evropi dobili močnega igralca. V sosednji državi so za neposredni dediči fašizma, ki jih korenin niso sramovali in pretrgali vezi s preteklostjo. Nove, kaj bo vlada Giorgie pomenila za Evropsko unijo, sko manjšino v Italiji in tudi Sjo, je nevhvalna naloga. Izzi manjka, zanimivo bo tudi spn kako bo v novi vlogi naslavljati litične zaveznike, kot sta Orpo mnenju evropskega parlvodi državo, ki ni več demokitemveč zgolj še hibridni režim avtokracije, in s pogledom v lost obrtni ruski »car« Puti dirigiranju tempa na ukrajinskjišču stopnjuje tudi energetskv Evropi. No, Putinova usodčasno zapecatena: s podporjini je Melonijeva želela sporsikot odgovorna voditeljica spoštovanje mednarodne skuPredvolilni obljubi, da Italijezapustila Evropske unije, zlahjamemo, saj vemo, da imajolistični politiki, kamor spaisama, radi bruseljski denar,manj pa vladavino prava, vrea pravice, ki v EU obsegajo tudi ženski (do splava) in skupin LKje je v tej zgodbi Slovenija?tično in v maniri »vseeno, kolimo, samo da ni levo« je kljubtim protislovenskim elementonitalijanski vladi s čestitko Meipohitel tudi nekdanji slovensmier. Z dodatkom pomirjujoččeš, dajmo ji priložnost, so naski desni sceni priročno spreglepovedi taiste zmagovalne koal slovenski narodni manjšini v Lnapoveduje »medu in mleka«,prej zaostrovanje obstoječih rVsem, ki menijo, da je Bruselpotrebnamašinerija birokrpoziranje neskončnih količin(kar seveda delno drži), le vslek: če nam je všeč ali ne, isnjem času razmaha že prežiideologiji, preoblečenih v novčila, Evropska unija s finančntiskom vsaj nekoliko (o)brzi ali manj drzne orbane pri njipogromu nad človekovimi pra(da, te veljajo tudi za ljudi, po našem okusu) in demokraustanovljeni. Kot rečeno, evropnar ne smrdi nikomur, niti O Pri tem ne gre pozabiti, da bndenar ni vseomogoč. Svoj delprispevati vsak med nami in sepoči čas, sprehoditi do voliščače se nekega dne ne želi zbudituzrecikliranih in prežvečenihskih-izmov minulega stoletja:trnim ščepcem avtokracije. Skodstotkov italijanskih volilnitvičencev – kar je blizu odstotkov zmagovalne koalicije – je volitve preskočilo. O kakšnen sanjajo, lahko le ugibamo. ■